

Analīzes ziņojuma kopsavilkums

Valsts: Latvija

www.partnerup-project.eu

[partnerupeu](https://www.facebook.com/partnerupeu)

[partnerupeu](https://twitter.com/partnerupeu)

**Līdzfinansē
Eiropas Savienība**

Finansē Eiropas Savienība. Tomēr materiāls atspoguļo tikai autora(-u) viedokli un ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības vai Eiropas Izglītības un kultūras izpildāģentūras (EACEA) uzskatus. Ne Eiropas Savienība, ne EACEA nevar būt par tiem atbildīgi.

Prasmju pilnveides ceļu ieviešana

Projektu "Partner UP" Latvijā īstenoja Latvijas Pieaugušo izglītības asociācija (LPIA) un Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA).

Kā norādīts Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027.gadam, Latvijas nākotnes vīzija ir skaidri saistīta ar prasmju attīstību un mūžizglītības iespēju nodrošināšanu. Latvijas Satversme un Izglītības likums paredz tiesības mācīties ikvienam Latvijas iedzīvotājam. Liela nozīme šo tiesību īstenošanā ir pašvaldībām, jo saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu viens no būtiskiem pašvaldību pienākumiem ir nodrošināt iedzīvotāju izglītību, tajā skaitā pieaugušo izglītību.

Pieaugušo izglītības un prasmju attīstības politika Latvijā ir nozīmīga sastāvdaļa galvenajos politikas plānošanas īstenošanas dokumentos - Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā "Latvija 2030" un Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021-2027. Nacionālās politikas plānošanas un īstenošanas dokumenti tiek izstrādāti, plaši iesaistot nacionālās ieinteresētās puses un ņemot vērā ES politikas dokumentus un ES, UNESCO, OECD un CEDEFOP rekomendācijas.

2023.gada jūnijā tika izveidota stratēģiskā koordinācijas institūcija - Cilvēkkapitāla attīstības padome, kuras sastāvā ir ekonomikas, izglītības un zinātnes un labklājības ministri. Padome, sadarbībā ar sociālajiem partneriem un citām nevalstiskajām organizācijām, nosaka cilvēkkapitāla attīstības stratēģiskos mērķus, sniedz nacionāla līmeņa izvērtējumus par darba tirgus attīstības scenārijiem un prognozēm valsts un pašvaldību līmenī, tai skaitā bezdarba situāciju un tās ietekmi uz dažādu iedzīvotāju grupu konkurētspēju, izvērtē minēto ministriju un to pakļautībā esošo iestāžu uzdevumus mūžizglītības jomā.

Galvenās pieaugušo izglītībā iesaistītās puses Latvijā ir Izglītības un zinātnes ministrija un tās pakļautībā esošā Valsts izglītības attīstības aģentūra, Labklājības ministrija un Labklājības ministrijas pakļautībā esošā Nodarbinātības valsts aģentūra, Ekonomikas ministrija, citas ministrijas, Latvijas Darba devēju konfederācija un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība. Kā galvenais sadarbības mehānisms jānorāda Apvienotā pieaugušo izglītības koordinācijas komisija. Tā izveidota 2024. gadā, apvienojot Izglītības un zinātnes ministrijas vadīto Pieaugušo izglītības pārvaldības padomi un Labklājības ministrijas vadīto Apmācību komisiju. Komisijas sastāvā iesaistīti pārstāvji no Valsts kancelejas, Ekonomikas ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Labklājības ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras, Valsts izglītības attīstības aģentūras, Nodarbinātības valsts aģentūras, Valsts izglītības satura centra (kopš 01.01.2025. apvienots ar VIAA) un Izglītības kvalitātes valsts dienesta, kā arī sociālo partneru pārstāvji no Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Pašvaldību savienības.

Izaicinājumi ieviešanā

Gan dokumentu analīzes, gan fokusa grupu diskusiju rezultātā tika minēti šādi būtiskākie izaicinājumi:

1. Pieaugušo izglītības politikas pārvaldībā ir iesaistītas daudzas institūcijas. Tādēļ nepieciešama konsolidētāka pieeja pieaugušo izglītības politikas īstenošanai. Šo izaicinājumu paredzēts risināt, 2024. gadā izveidojot Apvienoto pieaugušo izglītības koordinācijas komisiju.
2. Kā norādīts pēc Latvijas Republikas Saeimas pieprasījuma veiktajā pētījumā "Pieaugušo digitālās, tehnoloģiskās un valodu prasmes: to attīstības iespējas un izaicinājumi Latvijā", pieaugušo izglītības pārvaldības sistēmas sakārtošana valsts attīstības plānošanas dokumentos kopš 2006.gada ir iekļauta kā prioritāte, tomēr šajā jomā joprojām ir būtiski trūkumi. Ziņojumā tika uzsvērts, ka joprojām ir nepietiekama iesaistīto pušu sadarbība, nav optimāli saskaņots apmācību piedāvājums nodarbinātajiem un bezdarbniekiem, kā arī nepietiekama pašvaldību iesaiste pieaugušo izglītības nodrošināšanā.
3. Informācija par mācību iespējām ne vienmēr tiek nodrošināta atbilstoši mērķa grupu specifiskajām vajadzībām.
4. Pastāv nepietiekama ieinteresēto pušu motivācija iesaistīt izglītībā un mācībās pieaugušos ar zemu prasmju/zemu izglītības līmeni.
5. Pieaugušo izglītības piedāvājums nepietiekami reaģē uz specifiskām vietējām vajadzībām. Vietējā līmenī apzinātajām izglītības vajadzībām samērā bieži trūkst īstenošanas iespēju,
6. Pieaugušo izglītības koordinatori pašvaldībās tikai daļu no sava darba laika velta pieaugušo izglītības jautājumiem. Vairumam koordinatoru ir arī plašs pienākumu loks ārpus pieaugušo izglītības jautājumiem.

leinteresēto pušu sadarbība UP

leinteresētās puses, kas piedalījās analīzē, identificēja gan veiksmīgus sadarbības mehānismus, gan vairākas nepilnības un izaicinājumus prasmju pilnveides ceļu ieviešanā un kopējā pieaugušo izglītības attīstībā Latvijā.

Kopējam situācijas raksturojumam jānorāda, ka Izglītības un zinātnes ministrija un tās pakļautībā esošā Valsts izglītības attīstības aģentūra sniedz atbalstu mācību iespējām nodarbinātajiem pieaugušajiem, Labklājības ministrija sniedz atbalstu bezdarbniekiem un darba meklētājiem, savukārt Ekonomikas ministrija sniedz atbalstu pieaugušo izglītībai pēc darba devēju pieprasījuma.

Nacionālā līmeņa sadarbības mehānismi ir aprakstīti pirmajā sadaļā.

Reģionālā līmenī par reģiona ilgtermiņa attīstības mērķu un prioritāšu īstenošanu atbildīgās institūcijas ir plānošanas reģionu Attīstības padomes. Taču plānošanas reģioniem nav tiešas izglītības funkcijas, tāpēc lēmumu pieņemšana saistībā ar pieaugušo izglītības iniciatīvām plānošanas reģionos ir daudzveidīga un atkarīga no daudziem aspektiem. Šobrīd nav nodrošināta vienota koordinācijas sistēma starp plānošanas reģioniem saistībā ar pieaugušo izglītības attīstību.

Vietējā līmenī par pieaugušo izglītību ir atbildīgas pašvaldības, jo tās vietējā līmenī īsteno pieaugušo izglītības politiku un izsniedz licences neformālās izglītības programmām. Daļa pašvaldību pieaugušo izglītību veicina sadarbībā ar vietējiem pieaugušo izglītības piedāvātājiem, kas var būt pieaugušo izglītības centri, kultūras klubi, biedrības vai citas. Tomēr vietējo pieaugušo izglītības centru darbība un kapacitāte ir lielā mērā atkarīga no pašvaldību resursiem.

Gūtās mācības

Analīzes process, jo īpaši fokusa grupu diskusijas, tostarp sagatavošanas un turpmākās darbības, veicināja iesaistīto ieinteresēto pušu apņemšanos turpināt sniegt ieguldījumu pieaugušo izglītības attīstībā. Ieinteresēto pušu līdzdalības līmeni analīzes procesā var uzskatīt par augstu, atsaucīgu un proaktīvu. Jāatzīmē arī būtiski iesaistīto pušu savstarpējās mijiedarbības komponenti - fokusgrupu diskusiju dalībnieki sanāksmju laikā apmainījās ar labās prakses piemēriem, veidoja savstarpējus kontaktus, lai dalītos atziņās, kas gūtas sekmīgā sabiedrības informēšanas pasākumu īstenošanā, izstrādāto mācību materiālu un programmu izplatīšanā un izmantošanā.

Viens no īpašajiem akcentiem savstarpējās diskusijās bija jautājums par efektīvām pieejām pieaugušo ar zemu prasmju/zemu izglītības līmeni iesaistīšanai mācību procesā. Fokusa grupu diskusijas un apspriestie sagatavošanas un turpmākie pasākumi pozitīvi veicināja savstarpējā cieņā un uzticībā balstītu attiecību stiprināšanu ar ieinteresētajām pusēm. Dalībnieki atklāti izteica savu viedokli, izceļot gan sasniegumus un labo praksi, gan kritiski vērtējot esošās nepilnības kopējā pieaugušo izglītības nodrošināšanā un vadībā, kā arī iezīmēja risināmos izaicinājumus. Pie galvenajiem veikto analīžu secinājumiem un atziņām tika informēta Valsts izglītības attīstības aģentūras vadība, tādējādi sniedzot ieguldījumu pieaugušo izglītības politikas īstenošanas dokumentu izstrādē, esošo sadarbības mehānismu uzlabošanā un sabiedrības izpratni veicinošu pasākumu īstenošanai. LPIA izmanto savu dalīborganizāciju un partneru tīklu, lai veicinātu NVO sektora mijiedarbību mūžizglītības politikas veidošanā un īstenošanā.

Viens no izaicinājumiem, kas tika konstatēts analīzes procesā, bija grūtības apkopot informāciju par pieaugušajiem ar zemu prasmju/zemu izglītības līmeni, jo šajā jautājumā konstatējamas dažādas interpretācijas (piemēram, nepabeigta pamatzglītība, mazkvalificētas profesijas - 8., 9. pamatgrupa pēc Profesiju klasifikatora) Jāņem vērā konkrētu mērķauditorijas pārstāvju dažādās situācijas un individuālās mācīšanās vajadzības, līdz ar to nepieciešama korelācija ar vecuma grupām, ienākumu līmeni, dzīvesvietām pilsētās vai laukos un citiem kritērijiem. Problēmas un izaicinājumi, kas saistīti ar šo izglītojamo iesaisti, jāprecizē turpmākajos projekta īstenošanas posmos.

Gan dokumentu analīzi, gan fokusa grupu diskusiju laikā tika apspriesti vairāki labās prakses piemēri.

Nacionālā līmenī būtiska loma ir sekmīgi strādājošām **nozaru ekspertu padomēm**, kuru attīstība uzsākta jau 2010.gadā. Nozaru ekspertu padomju darbu koordinē Latvijas Darba devēju konfederācija, to mērķis ir veicināt profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu attiecīgajā nozarē, veicinot sadarbību starp valdību, darba devējiem un arodbiedrībām. Šobrīd strādā 13 padomes, kas aptver visas galvenās ražošanas un pakalpojumu nozares.

Kā vēl viens labās prakses paraugs Latvijā jāatzīmē **pieaugušo izglītības koordinatoru tīkls**, kas izveidots Latvijas pašvaldībās. Koordinatori sniedz vietējiem iedzīvotājiem konsultācijas par pieaugušo izglītības iespējām, pieejamo atbalstu un tā saņemšanas kārtību. Valsts izglītības attīstības aģentūra organizē pašvaldību pieaugušo izglītības koordinatoriem regulārus seminārus un sniedz metodisko atbalstu.

Kā vienu no **labas vietējās sadarbības prakses piemēriem** Latvijā var minēt nodibinājumu "Limbažu fonds", kas darbojas Limbažu novada teritorijā. Fonds darbojas kopš 2009. gada, tā mērķis ir uzlabot dzīves kvalitāti, piesaistot finansējumu nevalstisko organizāciju, neformālo sabiedrības grupu un privāto iniciatīvu atbalstam dažādām pieaugušo izglītības aktivitātēm kopsaistē ar sociālo un iekļaušanas jautājumu risināšanu. Piemēram, fonds organizēja atbalstu sociāli mazaizsargātajiem vietējiem iedzīvotājiem dzīves vides uzlabošanai, organizējot ģimenēm ar ierobežotiem līdzekļiem nodarbības par dzīvokļa remontu. Vienlaikus tika saziņoti materiāli remontam, nodrošinot remontu praktisku īstenošanu, tādējādi vairojot iesaistīto iedzīvotāju pašapziņu, veicinot viņu turpmāko līdzdalību vietējā sabiedrības dzīvē un mācību iespēju izmantošanā.

Attīstības grupu prioritātes

Saskaņā ar ieinteresēto pušu analīzi Latvijā, attīstības grupām kā prioritāri tika ieteikti šādi darba virzieni:

1. Labās prakses, informācijas apmaiņas, komunikācijas un publicitātes veicināšana, lai vairāk iesaistītu izglītībā pieaugušos ar zemu prasmju/zemu izglītības līmeni.

Mērķis: panākt plašākas iespējas un ciešākas partneru sadarbības veidošanos pieaugušo ar zemu prasmju/zemu izglītības līmeni plašākai iesaistei, palielinot informācijas apmaiņu starp iesaistītajām pusēm visos līmeņos, to darbības publicitāti un aktīvu labās prakses piemēru popularizēšanu.

2. Ieguldījums digitalizācijas izmantošanā pieaugušo izglītības attīstībai.

Mērķis: veicināt pieaugušo izglītības attīstību, plaši izplatot efektīvas digitālās inovācijas mācību saturā un sniedzot informāciju ar uzsvaru uz pieaugušo ar zemām digitālajām prasmēm iesaisti.

3. Atbalsts vietējām pieaugušo iesaistes iniciatīvām.

Mērķis: radīt apstākļus aktīvai iestāžu, biedrību, uzņēmēju un izglītības sniedzēju sadarbībai pašvaldību līmenī iniciatīvu izstrādei pieaugušo iesaistes un mācību iespēju attīstībai ar uzsvaru uz pieaugušo ar zemu prasmju/zemu izglītības līmeni motivēšanu, iesaistīšanu, virzīšanu un atbalstu.

4. Plānošanas reģionu iesaistīšanās iespējas pieaugušo izglītības attīstības veicināšanā.

Mērķis: apspriest un izcelt plānošanas reģionu efektīva ieguldījuma iespējas pieaugušo izglītības attīstības koordinēšanā reģionālā līmenī.

